

EDİRNE

KS 2

ALİ PAŞA (SEMİZ) KERVANSARAYI ~~VE ÇARŞISI~~

TB (9-16) Edirne'de Ali Paşa çarşısında Ali Paşa kârbansarayı

TE (10-19) Edirne'de Ali Paşa çarşısı ve kârbansarayı.

TM -

AKF. SY. E 1.

kralının Alman diyârında (Peşhel) şehri bağı ola. Bu Edirne bahçesindeki gül, sünbül, menekşe, lâle, hatâyî, reyhan, yâsemîn, ful, erguvan, zerrin, nerkis, zanbak, nesrin, şebboy, şekayık, karanfil ve benzeri kokulu çiçekler bir yerde bulunamaz. Bu ağaçlık bahçe nazargâhı Sultan Mehmed Han'dır. Hülâsa bu bağı anlatmaktan dil âcizdir. Bu hâkir küstahlık edip denizden bir damla, güneşten zerre kabilinden yazmağa cesaret ettim. Çünkü birkaç gün kalmakla ancak bu kadar bilgi edine bildik. Tam tetkik etmek mümkün olmadı. Öğrenebildiğimiz kadarı yazıldı. Ve bu kadarını kâfi görerek sözü kestik vesselâm. Ama şimdi bu bahçe saadetli padişâh ile ara ve gazaya hazır has gilmandan onikibin altı silahlı ve mükemmel genç hizmetçiler küheylân atlara binerek padişahın yanında bulunurlar. Hiçbir tarihte bu saray şimdiki kadar mâmur olamamış ve olamaz. Allah mamurluğu kıyamete kadar devam ettire. Şehrin büyük evlerinin hepsi kiremit örtülüdür. Ben Selimiye minaresine çıkıp şehrin içine ve dışına dikkatle bakarak kırksekiz yerde kurşun örtülü imâr eseri gördüm. Bu yazdığımız iki sultan sarayından başka üçyüz kırk adet vezir sarayı vardır. Bunlardan (Sokullu Mehmed Paşa sarayı) üçyüz altmış adet oda ve salon, birçok divanhâneler, havuz ve şadırvan, içinde ve dışında iki hamam ile mamur yüksek bir saraydır. Geniş avlusunda cirid meydanı vardır. (Makbul İbrahim Paşa sarayı), (Timurtaş Paşa sarayı), (Beylerbeyi sarayı), (Hüseyn Paşa sarayı), (Şakşaki Paşa sarayı), (Ferah Paşa sarayı), (Selimiye Mutemedi Müeyyed Paşa sarayı), (Rüstem Paşa sarayı), (Mahmud Paşa sarayı), (Mihal Bey sarayı), (Defterdar İsmail Efendi sarayı), (Ekmekci - zâde Ahmed Paşa sarayı), (Zağnos Paşa sarayı), (Halil Paşa sarayı), (İshak Paşa sarayı), (Kazasker sarayı), (Bostancı - başı Sinan Paşa sarayı).

Dördüncü Mehmed Han devrinde mâmur olan saraylar da şunlardır: (Köprülü Mehmed Paşa sarayı), (Musahib Mustafa Paşa sarayı), (Reisülküttâb Şami - zâde sarayı), (Ruznâmçeci Ali Efendi sarayı), (Vani Efendi sarayı), kale içinde (Yeniçeri Ağası sarayı), (Hasan Paşa - zâdeler sarayı).

Bunlar bildiklerimiz olup kırmızı kiremitle örtülüdür. Ama yeni ve eski saraylar hükümdar sarayı olmakla hepsi kârgir bina ve has kurşunla örtülüdür.

Edirne'nin kervansaray ve misafirhâneleri: Hepsî elliüç büyük kervansarayı vardır. Evvelâ (Muradiye), (Yıldırımîye), (Muhammediye), (Koca Muradiye), (Selimiye), (Bayezidiye) lerdir. (Eski Ali Paşa kervansarayı), Selimiye yakınında (Yemişçi Hasan Paşa kervansarayı) gayet muazzam ve kale gibi bir handır. (Rüstem Paşa hanı) bu dahi sağlam binadır. (Yemiş hanı), (Kapan hanı), (Beylerbeyi hanı), (Viran han), (Sücâ hanı),

(Eski Bedestan) Gazi Hüdavendigârın yapısıdır. Bunda kıymetli eşyalar yoktur. Zira kubbelerinden bir kaçı yakıldığından içinde hallaçlar çalışır. Dışarısı Bitpazarıdır. Yirmi tane kubbesi vardır.

Ali Paşa çarşısı : Süleyman Han vezirlerinden iyi huylu ve cömert Ali Paşa'nın hayratı ve mimar Koca Sinan Ağanın yapısıdır. Doğrusu bunda da bütün kudretini sarfedip «Balık pazarı» adlı kapı dibinden tâ İğneciler kapısı dibine kadar büyük bir caddenin iki tarafında koca üstad öyle güzel bir çarşı yapmıştır ki anlatması mümkün değil. İki başında muazzam kale kapıları gibi kapıları var ki güya her biri Mısır'ın Bâbünnasır'ıdır. Ama gerçekte Bâbünnasır'dan sağlam kapılardır. Burayı her gece yüz bekçi bekler. Çünkü buradaki hesapsız mal dikkatle muhafazaya muhtacdır. Bu güzel çarşı kuzeyden güneye uzunca olup bir demir kapıdan diğerine varıncaya kadar tam bir adımlık bir cadde vardır. Sağında ve solunda üçyüz altmış adet kepenkli dükkânı vardır. Bütün kepenkleri üstad öyle hesaplı yapmıştır ki birbirinden zerre kadar ayrılmaları imkansızdır. Kepenkler sağ ve sola kanat açıp dururlar. Bu çarşının üzeri kistrâ takı gibi tamamen kargir olup kursunludur. Açılmak için kemerlerin bir demir kapaklı pencereleri vardır. Bekçiler her gece o pencereyi kapatırlar. Bunda da zengin tüccarlar vardır.

Çarşı-yu hüsnü seyrettim sevaser Hâce ben
Bir vefâ dükkânı yoktur hep cefâ pazarıdır

Beytimin manası gereği gerçi dükkânlarında kıymetli eşyalar çoktur. Fakat gayet pahalıdır. Bu çarşundan İstanbul'da, Bursa'da benzeri yoktur. Meğer Şam'da-ki Sinaniye çarşısı ola. Bu Ali Paşa çarşısının arkasında, geniş bir cadde üzerinde büyük bir işyeri olan Sarachâne vardır. Oradan sonra Yeni Bedestana bitişik Kuyumcular Pazarı vardır. Atarlar pazarında binlerce ilâcin kokusundan insanın burnunu sızlatır.

Uzun Çarşı pazarının uzunluğu ikibin adım olup uzun bir caddedir. Sağında ve solunda binlerce sanat erhabı (Elkâsibi Hakibullah) deyip lokma ve hırka parası çıkarma derdine düşmüşlerdir. Zira dünya işi böyle olagelmıştır. İğneciler, Bakırcılar, Balcılar, Demirciler, Pamukcular, Hallaçlar, Ketenciler, Çadircılar, Balıkçılar, Boyacılar, Çuhacılar ve Helvacılar pazarları dahi vardır. Selim Han câmiî yakınında Ali Paşa çarşısı gibi iki başı demir kapılı büyük caddenin sağ ve solunda üçyüz adet kepenkli dükkânlar vardır. Haffaf civanları seccadlerinde oturarak ellerinde cirid sopaları ile «zergerdan pabucu» sersem kimselere verirler. Levendlere de lorta, kurt ağzı, telleli, kubbe rüzgâr, ulu lorta murâdâne pabuç verirler. Ağalara saray pabucu, düz taban, hângân pabuç verirler. Çocuklara orta ayak, kütâte, sayşı, kabadı, orta lorta verirler. Parası az